

MF/A/BOB-2

1

Endnu nogle Breve

1911 og senere

fra

Margrete Bose (f. Heiberg)

(f. 1865, d. 1952)

Professor ved Universitetet i La Plata fra 1909

ved

K. A. HEIBERG

København

1955

Prof. Bose døde 25. Maj 1911. (Biografi i Physik. Zeitschr. 1911). (S. 465 & S. 1244-7). (Sygdommen var Tyfus, fastslaaet ved den samme Reaktion, der bruges i Europa, og formentlig forarsaget ved uheldigt Drikkevand paa en Søndagsudflugt).

Selve Argentina foranstaltede Jordefærden, og Universitetets Talsmand udtalte, at for os rationalistisk tænkende var det et Menneskes Pligt at efterlade Verden mere fuldkommen, end vi fandt den, men om Bose's Virksomhed maa man sige, at næppe noget Menneske var kortere i vort Land og efterlod sig et større Værk – og flere bristede Forhaabninger. Der er ikke nogen Fremmed, der har skabt saa meget paa saa kort Tid. Endnu skal anføres et Par af de mange højt svungne sydlandske Ord, der fra mange Sider kom ved Sorgen og Savnet: om hvorledes Prof. Bose ikke alene forstod at lede Undersøgelserne, men ogsaa Elevernes Aand og Hjerter, og om hvorledes Eleverne for ham var en væsentlig Faktor, en Fuldkommengørelse af hans eget Liv. »Han var os en Ven af en faderlig og menneskelig Finhed, som man drømmer derom og opstiller som det ideale«. »Vi hans Elever havde i ham et Udtryk for de højeste Idealer, og Universitetet havde en Repræsentant for den Type, som det saa inderligt stræber efter«. – Eller en anden Udtalelse (lidt forkortet her): Jeg savner Din venlige Smilen. – Maatte Dødens Kulde ikke slukke Straalerne fra Din Livsform og Din rige Virken.

KJÆRE MODER! – – –

La Plata, 20. April 1912.

[Sønnen kommer i Skole og fortæller, der er rart]. »Og da jeg spurgte, hvordan Lærerinderne var, sagde han: De er saa smukke!« Da den Lærerinde, der tager sig særlig af ham, er ældre, ret svær og overordentlig koparret, kan det ikke alene være deres ydre Egenskaber, han bedømmer med denne Udtalelse. – – I Instituttet staar alt vel. Der kommer mange Studenter, ogsaa flere, der vil arbejde videnskabeligt. Jeg har planlagt – – –

– En Projektmager har arrangeret et Perpetuum mobile til at pumpe Vand op. Een Gang sat i Bevægelse, gaar det stadig! Jeg sagde Manden, der fortalte mig det, at slikt var umuligt. Han blev ret betænkelig derved, hvorfor jeg formoder, at han har sat Penge i det, og sagde, at hvis Maskinen gik, vilde han sende Bud efter mig, for at jeg kunde se det. Jeg sagde, at det vilde naturligvis interessere

BjB-2
2

mig uhyre, og da jeg alligevel en Dag vil til Buenos Aires, kan jeg jo tage den Spas med. — Vi er her ganske forskrækkede over Ulykken med det engelske Skib, der er løbet paa et Isbjerg. Emma G. skal næste Lørdag rejse til Europa et halvt Aar med den Familie, hos hvem hun er i Buenos Aires, men den store Søulykke har jo gjort hendes Forældre ganske betænkelige. Nu længes jeg snart efter at høre om Folkene fra Madras. Walter sover sødeligt, det er Aften.

Kjærligst Hilsen til Dig og Fader fra
Margrete.

(Sorgen over Manden, Professor Boses, Død kommer frem igen, og Tvivlraadigheden om det rigtige havde været at tage tilbage eller at blive derovre. Der klages over Eensomheden, som efter Brevene og Beskrivelserne i det hele dog vist ikke skal overvurderes, selv om den 7-årige Søn er Enebarn; Søsteren er tidligere død).

KJÆRE MODER! — — —

La Plata, 27. Juli 1912.

Walter tænker så tidt på Eder og paa sine Oplevelser under Besøget i Danmark. Undertiden tænker jeg, om jeg dog ikke har gjort Uret i at føre ham saa langt bort til dette ensomme Liv. Han har den samme rige, kjærlige, meddelende Natur som sin Fader og som Morfar, det er ikke alene i det Ydre, at han ligner dem begge, og han har saa lidt Lejlighed til at bruge den. — —

— — Nu da Emil er borte, gør det sig saa stærkt gældende, at jeg altid har levet mellem Mennesker paa samme Niveau som jeg selv, og dette har jeg altid haft i det daglige Liv, i Huset, hvor jeg var. — — — Nu bliver jeg altid den givende, og det ligger saa lidt for min Natur — »I am the audience«. Jeg indbyder Gæster een Gang om Ugen, og jeg omgaas med hvem her findes. Jeg taler daglig i Institutet med mine Kolleger, men for mig ligger Tyngdepunktet i Livet i Huset. Først var det hjemme, saa hos Onkel, saa hos Emil. Nu skal Du ikke blive forskrækket over mine Betragtninger, men for hvem skal jeg anstille dem bedre end for Mormor. Livets Værdi ligger for mig i andre Mennesker, som jeg holder af. Hvis Du kom og saa mit smukke Hus her, vilde jeg glæde mig over det, nu er det mig ligegyldigt, saavidt det ikke fornøjer Omgivelserne her.

Emil og jeg sagde tidt til hinanden: »Hvis det nu ringede og det var Morfar og Mormor,« og vi udmalede os, hvor henrivende det vilde være. Han vilde ogsaa saa gerne, at hans Fader skulde komme, saa Du ser, han havde samme Fornemmelse.

Den eneste Fejl, vi fandt ved Argentinien, nemlig at det ligger saa langt fra Europa, er jo ikke bleven mindre, nu jeg er ene. — —

(Herhen hører ogsaa følgende Slutning af et Brev af 3. September 1912, hvor ikke alene Sorgen, men ogsaa den stadige Tvivl, om det nu havde været det rigtige at tage tilbage, paany kommer frem. I Slutningen staar der nemlig): Kjære »Mormoder«! Hav det godt. Maaske skulde jeg dog være blevet hjemme hos Eder. Emil sagde, at jeg maatte godt opdrage lille Dengse i Danmark: »Naar jeg er død, gaar Du med ham tilbage til Dit eget Land,« sagde han undertiden. — — —

KJÆRE MODER! — — —

25. August 1912.

Der kom en fransk Professor paa Besøg, der først morede sig, da det lykkedes ham selv at faa Ordet, hvad der var ret vanskeligt ved Siden af den ene af de ledsagende; denne er nemlig som alle Lærere (han er som et Sidestykke til I. C. Christensen) vant til, at Tilhørerne er nødt til at blive. Men Franskmanden fortalte os saa da en meget nydelig Historie om en Oplæsning, hvor forud en anden havde foredraget berømt Poesi, saa Tilhørerne var ved at falde i Søvn af Kedsommelighed, men saa skete det, at Victor Hugo stod op og læste en ret tør Beretning om Belejringen af en eller anden Stad paa en saadan Maade, at man mente at høre Skuddene og lugte Krudtrøgen.

Det blev tourneret som en Kompliment til den forrige Ytringer. Men jeg maatte tænke paa, hvad Du engang fortalte om en Oplæsning af Bjørnson.

Om Sønnen anføres 1. Oktober 1912:

»Det er mig ogsaa en af Livets Gaader, hvorfor han med sit kærlige Hjerte og sin aabne Haand ikke blev den ældste af flere. De gode, smukke Sider af hans Karakter anvendes og udvikles ikke. Naar jeg tænker paa min Barndoms glade Lege, gør det mig ondt at se hans ensomme Liv.« — — — Det fortælles senere, som om det var en Sensation, hvorledes han en Dag kommer og siger: »Mor, med hvem skal jeg dog lege« o. s. fr. (En lidt af Sorg og Depression hos Brevskriverinden præget Bedømmelse af Stillingen tør vel alt i alt ikke afvises).

(En yngre Venindes Eensomhed. Om Kærlighed til Børn. Snak som en Gave):

KJÆRE MODER! — — —

La Plata, 10. December 1912.

Der var en ung Frue, hvis Mand sædvanligt var ude paa geologisk Undersøgelse af Provinsen Buenos Aires: — — og saa sidder hun alene. Jeg forstod saa godt, naar hun sagde, at hun havde saa tidt grædt over, naar hun havde sin lille Dreng saa pæn og ingen brød sig om at se ham. Men hendes Mand kommer dog af og til. Walter og jeg vil med det første køre ud og besøge hende. — — —

[Om en Audiens]. Det var en elegant Herre i en meget elegant Salon. Han bukkede for mig og kyssede Walter. — Børn er det bedste, de her ved. Det passer saa godt med Historien om Jørgensen [Kordeggen i Roskilde], der som Barn var stjaalet af de spanske Soldater.

— — — Jeg har lige faaet en lang Snak med N. N., som har den Gave at kunne tale timevis om ingenting, i alt Fald siger Frk. R., at det er en Gave. Den har for Resten mange Mennesker. — — — Man faar ogsaa at vide, »at der hver Dag i Avisen staar Navnene paa de Skolebørn, der er udeblevne eller som paa Grund af Uarighed ikke maa komme i Skole.«

Fra en Tur til Europa:

KÆRE KRISTIAN! — — — Danzig-Langfuhr, 11. December 1918.

Der er her alle mulige Foredrag for at oplyse Kvinderne om deres nye Pligter. Jeg betragtes som det rødeste røde i hele min Kreds, som altsaa maa være ret konservativ, for helt Anarkist er jeg dog ikke. — — — Jeg overlægger stadig, om jeg ikke skulde blive i Tyskland eller Danmark. — — — Hvis *Du* har nogen Mening om mine Planer, saa lad mig dem vide. Kærligst Hilsen. Din heng. Søster

Margrete.

Danzig-Langfuhr, 27. Januar 1919.

— — — For undertiden at tænke paa andet end Politik har jeg læst Amundsens Sydpolsturt i disse Uger. Mest læser man dog Aviser. Vi bor her midt paa Gaden lige ved »Langfuhrs Hjerte«: det Hjørne, hvor Løbesedlerne sælges, og hvor Revolution og Valg foregaar, heldigvis har vi jo her hidtil afgjort disse Sager uden Maskingevær. — —

Igaar var det for første Gang 6 Gr. Kulde! og man har jo ellers 15–20 Gr. Kulde paa denne Aarstid. Hils nu Din Kone og Helle og Else saa kærligt. D. h. Søster

Margrete.

Tilbage igen.

KÆRE KRISTIAN! — — — La Plata, Paaskesøndag 1919.

Influenzaen var ret farlig paa det Skib, hvormed vi kom. Der siges, vi havde 26 Dødsfald. — — — Du kan fortælle Helfrid, at Walter medbragte en rigtig Kanarieflugt fra Las Palmas paa de kanariske Øer. Den er gul med en mørkere Top paa Hovedet. — En lille Hund, en Papegøje og en ganske lille Abekat undgik jeg lykkelig. — — — Skriv nu en Gang til mig og fortæl, hvorledes det gaar hjemme, om der igen er mere Mad og billigere Klæder, og andre Ligegyldigheder, som dog mærkes. Mange kærlige Hilsener fra Hjem til Hjem.

Din hengivne Søster

Margrete.

KÆRE KRISTIAN! — — —

La Plata, 19. Juli 1919.

Jeg haaber, at I nu har hørt fra mig, men et Brev var endnu »opened by censor«, saa Neutraliteten synes jo endnu ikke at være sluppen løs fra sine Opsigtshavende. — — Her har vi haft 20 Dages Regn, og da Landet ikke er belavet paa sligt, er næsten hele Provin-sen oversvømmet. Kvæget føres i Tog til de højereliggende Egne; i to Dage 20,000 Køer! Men adskillige ere nok druknede. — Hos os kommer uendelig mange store nøgne Snegle tilsyne, de trækker sig tilbage om Dagen, men om Natten vandrer de overalt omkring og efterlader et glinsende Spor.

Kærligst Hilsen fra Hjem til Hjem.

Din *Margrete*.

KÆRE KRISTIAN! — — —

La Plata, 4. November 1928.

Tak for Dine to sidste rare Breve fra August og September, med den duftende Humlegren fra Din Have og Lykønskning til min Fødselsdag! Hermed mit Foredrag. — — — Min Have er en Blomster-vang; ikke engang den store Hunds og to Kaniners samlede Kræfter har formået at ødelægge den. — — —

Det forskellige indlagte har moret os [ogsaa om den meget gamle Frk. Hjort — fra Sorø]. Hjorts var en Familie, som laa lidt paa Krigs-fod med andre. [P. Hjort, f. 1793, d. 1871] sendte sin Tjener over til Onkel Lütkens Fader i Sorø med saadanne Efterretninger som: »Deres Folk drak i Aftes Punsch af *Deres Glas*«, og den gamle Herr Lütken [f. 1791, d. 1856] sendte dem tilbage med den Paategning: »set«. — Den gamle Dame skulde nu aldrig være vendt tilbage fra Amerika. Hvad vilde Du sige, om jeg vendte hjem efter 40 Aars Forløb; jeg vilde endda kun have naaet en Alder af 83 og kunde altsaa endnu i ca. 20 Aar, hvis det gik efter hendes Exempel, ærgre mig i de kendte og nu fremmede Omgivelser. — — — Vor nye Præsident vil personlig besætte alle Embeder, siges der, er det nu et Tegn paa Alder — eller ungdommelig Arbejdskraft?

— — — De kærligste Hilsener til Eder alle fra

Din hengivne

Søster *Margrete*.

Af Foredrag til Fordel for et Alderdomshjem:

En Omstændighed, som gør mangan Alderdom tung, er den En-somhed, som ofte følger med Alderen. Man har ingen mere, der hører én til; Børn og Ungdomsvenner er døde, og vel fra midt i Livet, har de fleste ondt ved, af Hjertet, at slutte sig til nye, yngre Venner.

4

Det at blive gammel er den naturlige Afslutning paa Livet; dette mister efterhaanden, som Alderdommen mærkes, sin Tiltrækning; og maaske er dette en Naade, for det mindsker den Modstand mod Døden, som alt Liv besidder. —

De naturlige Besværligheder, som følger med at blive gammel, føles jo ogsaa under gode ydre Kaar. — —

En bekendt Statsmand skal have sagt, da han trak sig tilbage: »Nu vil jeg tilbringe mine sidste Dage med at komplettere Samlingen af Oldsager paa mine Slotte og med at blive gammel med Værdighed.« — Den sidste Ytring viser én, at selv for saa højtstaaende og rigt et Menneske er der Vanskeligheder i Alderdommen. — — Den danske Digter, Chr. Molbech, den yngre, har udtrykt Alderdommens Tynge i følgende Strofer: »Hvad er Alderdom? Et Klosterfængsel, hvor en ensom Munk fra Vindvets Glug skuer Himlens Stjernehær med Længsel, mindes Jordens Blomster med et Suk!« — Og hvor forskelligt det end er, hvad der for den enkelte var Blomsterne paa Livets Vej: Sundhed — Rigdom — Magt — Børn — og hvad der mere er af denne Verdens Herlighed, fælles for alle er, at der trænges til et roligt Sted paa de gamle Dage. — —

Under 12. Januar 1940 diskuteredes i et Brev en Depression (hos Familien i Europa), som mentes at ligge i én af Slægterne; og man faar at vide om en gammel Dame fra en svunden Tid, som gik til Sengs hver Vinter; men saa en Dag stod hun pludselig i Stuen hos sin Datter et Par Mil derfra; og hun var *gaaet* derud! —

»I denne *Ferie* har jeg Huset fuldt, da 5 af Studenterne er her.« (Der er tidligere fortalt, at der plejer at være 7 til Hverdage).

Og saa staar der om en gammel Veninde, der fik et højtsiddende Brud paa Underextr.: »Det vil vare 40 Dage i Sengen, siger Lægerne og 2 Maaneder til, inden hun er mobil igen. Det er helt mærkeligt, at man fejler noget, som ikke kommer af et Automobiluheld.«

Under 6. April 1947 skriver Sønnen fra Buenos Aires: — — For nogle Dage siden har vi besøgt Mor i La Plata. Hun har det godt og er rask igjen, efter en kort Sommerindigestion; men Aarene skridder frem. — Huset er fuldt af Studenter, som elsker hende og passer paa hende, som hun var deres Mor! Saa længe det gaar, er det bedre, at hun boer der, imellem de Unge; det hjælper paa Humøret og derved har hun en Opgave i Livet: at passe paa at alle studerer og faar Examen. Desuden har hun en stor Have, og det er en sund Underholdning for unge og gamle.

P. S. Der kom altsaa Breve til Forældre, Søskende og Venner, prægede af at være en Hilsen og samtidig en Fortælling om Familie og Omgivelser. Men af Dagenes brogede Menneskeflok, Hjemmets Hændelser og Overvejelsernes glidende Strøm lader de sidste sig lettest gengive. Personerne kræver for mange Noter og Forklaringer.

(Om Brevskriverinden se Biogr. Lex. Bd. 3, 1934, S. 515, eller
Kraks blaa Bog (f. Eks. 1928, S. 129)).

(Se iøvrigt Henvisning til andre Breve paa sidste Side i Udgiverens
»Et Par Breve« 1954).